Važnost suradnje obitelji i vrtića u životu predškolskoga djeteta

Jakopec, Kristinka

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:044614

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Repository / Repozitorij:

University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

KRISTINKA JAKOPEC

ZAVRŠNI RAD

VAŽNOST SURADNJE OBITELJI I VRTIĆA U ŽIVOTU PREDŠKOLSKOGA DJETETA

Zagreb, rujan 2016.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

UČITELJSKI FAKULTET

ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

(Petrinja)

PREDMET: Pedagogija ranog odgoja

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Kristinka Jakopec

TEMA ZAVRŠNOG RADA: Važnost suradnje obitelji i vrtića u životu predškolskoga djeteta

MENTOR: doc. dr. sc. Marina Đuranović

Zagreb, rujan 2016.

SADRŽAJ

Sažetak 4

Summary 5

1. UVOD 6

2. VAŽNOST SURADNJE KOJA VODI PREMA PARTNERSTVU ... 8

3. OBITELJ 11

3.1. Definicija obitelji 12

3.2. Uloga obitelji u ranom razvoju djeteta 14

3.3. Pojam roditeljstva 15

3.4. Roditeljska odgovornost 17

3.5. Kompetentni roditelji 18

3.6. Roditeljski stilovi 19

4. DJEČJI VRTIĆI 22

4.1. Poticajno okruženje vrtića 23

4.2. Kultura vrtića 24

4.3. Uloga odgojitelja 26

4.4. Kompetencije odgojitelja 27

5. OBLICI KOMUNIKACIJE ODGOJITELJA I RODITELJA 29

5.1. Individualni razgovor 29

5.2. Kutići za roditelje 30

5.3. Roditeljski sastanci 31

6. ZAKLJUČAK 34

7. LITERATURA 36

Kratka biografska bilješka 38

Izjava o samostalnoj izradi rada 39

Izjava o javnoj objavi rada 40

SAŽETAK

Partnerski odnosi obitelj – vrtić smatraju se izuzetno važnim za cjelokupan dječji razvoj i preduvjet su budućeg uspjeha djece. Da bi partnerski odnos bio i ostvaren, potrebni su preduvjeti njegova ostvarivanja, a to su: međusobno poštovanje i uvažavanje, ravnopravnost, aktivno slušanje, dvosmjerna komunikacija, odgovornost, energija i vrijeme svih sudionika uloženo u postizanje zajedničkoga cilja. Obitelj kao temeljna društvena zajednica promjenjiv je sustav koji se mijenja zajedno s društvom. Utjecaj obitelji najintenzivniji je u najranijem razdoblju djetetova života. Pomaci koji su se dogodili u današnjoj obitelji i odnosima između roditelja i djece rezultirali su pojavom novih i kvalitetnijih obiteljskih vrijednosti. Roditelji imaju odgovornost prema sebi, ali su odgovorni i prema svojoj djeci. Za to im je potrebno znanje, informacije i mogućnost da to ostvare. Roditeljstvo je zahtjevna životna uloga koja od kompetentnih roditelja očekuje spremnost za izazove roditeljstva te otvorenost za učenje. Roditeljski odgojni stilovi ukupnost su roditeljskih stavova prema djetetu te emocionalno ozračje unutar kojega se odvijaju različiti roditeljski postupci. Najprikladniji je odnos između roditelja i djeteta onaj u kojemu dominira osjećaj međusobne odgovornosti, povjerenja, sigurnosti i pripadnosti. Odgojno-obrazovne ustanove ili dječji vrtići ustanove su u kojima dolazi do prijelaza iz obiteljskoga okruženja u institucionalni sustav. Osnovna je svrha dječjih vrtića osiguravanje optimalnih uvjeta za uspješan rast i cjelovit razvoj svakoga djeteta. Za osiguravanje optimalnih uvjeta potrebno je poticajno okruženje vrtića, pozitivna unutarnja stvarnost vrtića te kompetentnost i višestruka uloga odgojitelja. Dječji vrtić i obitelj prirodno su usmjereni jedno na drugo. Roditelji najbolje poznaju svoju djecu, stoga je u interesu odgojitelja građenje jedinstvenoga individualnoga odnosa i daljnje unapređivanje partnerstva između ustanove i obiteljskoga doma.

Ključne riječi: obitelj, dijete, vrtić, odgojitelji, partnerstvo.

SUMMARY

Partnership between family and kindergarten is considered to be of the utmost importance to child's upbringing as well as a prerequisite to their future success. Mutual respect and appreciation, equality, active listening, dialogue, responsibility, energy and time of all participants have to be invested so as to realize the common goal in that partnership. Family is a fundamental social community subject to changes within a society. The most intensive influence of a family is noticeable in the earliest period of a child's life. New and better family values have been noticed arising from changes in today's families and relationships between parents and children. Parents have become more responsible towards themselves and towards their children as well. Knowledge, information and possibility are required in order to do so. Parenting is a demanding role requiring competent parents to be apt for challenges of parenting and ready to learn. Different styles of upbringing are comprised of parents' attitudes towards a child as well as of emotional environment within which different parental actions happen. The most appropriate relationship between parent and child is the one of mutual responsibility, trust, safety and belonging. Educational institutions or kindergartens are institutions that provide transfer from family environment into institutional system. The main purpose of kindergarten is to provide optimal conditions for successful growth and integral development of each child. Hence, incentive environment, positive interior reality, competent and multiple role of an educator are needed to provide optimal conditions. Kindergarten and family are naturally directed to each other. Parents are the ones who know their children best, therefore, educators should establish a unique individual relationship and enhance partnership between an institution and family home.

Key words: family, child, kindergarten, educator, partnership.

1. UVOD

U ovom će se radu pobliže objasniti važnost suradnje obitelji i vrtića u životu predškolskoga djeteta – suradnje koja vodi prema partnerstvu kao najvišoj razini suradničkih odnosa pojedinaca iz obiteljske zajednice i vrtića. Taj odnos i angažiranost ili uključenost obiju strana usmjeren je prema postizanju zajedničkoga cilja, a to je dobrobit djeteta. Suradnja je odnos kojim se razvijaju i njeguju uglavnom površni i formalni odnosi dok partnerstvo određuje uključenost obitelji i vrtića, kao i smještanje djeteta, njegove dobrobiti, potreba i interesa u središte pozornosti (Ljubetić, 2014).

Obitelj je važna u životu svakoga pojedinca. Ona je temeljna društvena zajednica koja je tijekom povijesti doživjela mnogobrojne različite i značajne promjene. Današnja je obitelj prerasla društvene potrebe i nužnosti. Zajednički život danas je posljedica emocije ljubavi i privrženosti partneru, a roditeljstvo je više stvar osobnoga izbora pojedinca.

Unatoč tome što postoje različite definicije obitelji, teško je obitelj u potpunosti uklopiti u bilo koju od njih. Zbog raznolikosti strukture, odnosa, funkcija, načina formiranja moglo bi se reći da je svaka obitelj jedinstvena.

U ranome razvoju djeteta najvažniji je sustav podrške. Tu podršku predstavlja zdrava i poticajna obitelj koja osigurava potrebnu zdravstvenu skrb i povezana je sa širom obitelji i zajednicom. Svakom djetetu u ranome razdoblju i predškolskoj dobi potreban je osjećaj sigurnosti. Emocionalna je sigurnost preduvjet djetetova mentalnoga i tjelesnoga zdravlja, a temelji se na povezanosti s roditeljima.

Roditeljstvo je jedna od najvažnijih uloga koje pojedinac na sebe preuzima, a jednom ostvareno roditeljstvo ne može se poništiti. Odgovorno roditeljstvo podrazumijeva i osobnu odgovornost te odgovornost za odnos sa svojom djecom ili djetetom.

Kompetentan je roditelj onaj koji je *višestruko senzibilan, informiran i educiran* te poznaje zakonitosti i obilježja dječjega razvoja (Milanović i sur., 2001).

Roditeljski ciljevi i vrijednosti određuju roditeljski odgojni stil. Za djetetov su razvoj važne osnovne dimenzije roditeljstva, a to su roditeljska toplina i nadzor. Način kombiniranja tih dviju dimenzija određuje četiri opća stila: autoritativni, autoritarni, popustljivi i ravnodušni ili nezainteresirani (Milanović i sur., 2014).

Dječji je vrtić predškolska ustanova u kojoj se provode organizirani oblici odgojno-obrazovnoga rada, njege i skrbi o djeci ranoga i predškolskoga uzrasta. Dijete u poticajnome i prijateljskome okruženju ima mogućnost cjelokupnoga razvoja. Polaskom djeteta u vrtić odgojitelj preuzima dio roditeljske uloge, a njegova je uloga u razvoju djeteta višestruka. Kompetencija odgojitelja ima snažan utjecaj na prepoznavanje i iskorištavanje djetetovih potencijala te razvijanje individualnih karakteristika kod djece.

Komunikacija odgojitelja i roditelja važna je odrednica u upoznavanju i razumijevanju djeteta te postizanju što kvalitetnijega partnerskoga odnosa obitelji i vrtića u zajedničkome radu za dobrobit djeteta.

2. VAŽNOST SURADNJE KOJA VODI PREMA PARTNERSTVU

Pojam ***partner*** u *Rječniku stranih riječi* tumači se kao sudionik u igri, suigrač, sudrug, kompanjon, suvlasnik, suradnik, bračni drug (Klaić, 1983, str. 1014).

Ključni su pojmovi koji određuju partnerstvo bez obzira na područje ili djelatnost u kojem se ono ostvaruje sljedeći: odnos (suradnja), odgovornost (zajednička), zajednički cilj (specifičnost), distribucija moći (ravnopravnost), kvalitetna komunikacija i energija uložena u ostvarivanje postavljenoga cilja.

U kontekstu partnerstva odgojno-obrazovnih ustanova i obitelji partnerstvo se određuje kao najviša razina suradničkih odnosa pojedinca iz obiteljske zajednice i vrtića usmjereno na postizanje zajedničkoga cilja, a to je dobrobit djeteta. U prvome se redu odnosi na djetetov boravak u odgojno-obrazovnoj ustanovi.

> „Preduvjet ostvarivanja kvalitetnog partnerskog odnosa su međusobno poštovanje i uvažavanje, ravnopravnost, aktivno slušanje, dvosmjerna komunikacija, odgovornost, te želja, energija i vrijeme sudionika uloženi u postizanje zajedničkog cilja, ali i niz drugih vrlo osobnih doživljaja pojedinca u partnerskom odnosu“ (Ljubetić, 2014, str. 4).

Iako u domaćoj literaturi često nalazimo termin *suradnja* kao istoznačnicu pojmu *partnerstva*, ne bismo ih trebali poistovjećivati, iako je prema rječniku to moguće. Pojam suradnje ne uključuje sve aspekte određenja partnerstva, kao što su kvalitetan i kontinuirani odnos, jasno definiran zajednički cilj, kontekst, vrijeme te nužni preduvjeti za ostvarenje partnerskoga odnosa (Ljubetić, 2014).

> Autorica Pašalić Kreso (2004, prema Ljubetić, 2014, str. 5) čini jasnu distinkciju između pojmova **partnerstvo** i **suradnja** naglašavajući kako „*suradnja razvija i njeguje uglavnom površne i formalne odnose koji ma koliko da su učestali ne mogu donijeti kvalitativne promjene* ako se međusobna komunikacija obitelji i odgojno--obrazovne ustanove ne postavi na bitno drugačije osnove i ne promijeni se. Ono što je nužno promijeniti jest odnos prema djetetu, odnosno, percepciju njegove uloge i dobrobiti.“

U suradničkome odnosu obitelji i ustanove dijete je pritisnuto interesima i zahtjevima vrtića na jednoj strani i očekivanjima, tj. aspiracijama roditelja na drugoj strani. Sve to u interesu viših ciljeva društva, obitelji i ustanove pri čemu se potrebe djeteta i njegovi potencijali smještaju u drugi plan. Takvi odnosi stvaraju samo privid

kvalitetne suradnje. Obitelj i ustanova ustraju na vlastitim ciljevima i zadaćama, ali istodobno potiču dijete da ostvaruje ciljeve i zadaće onoga drugoga (Ljubetić, 2014).

Temeljno obilježje suradničkih odnosa obitelji i ustanove jest hijerarhija odnosa, pri čemu ustanova zauzima viši položaj, što implicira neravnopravnost partnera u odnosu. „Takva konstelacija snaga rezultira usmjerenošću na rješavanje *problema ustanove,* a obitelji su samo u funkciji njihova rješavanja, i to samo one obitelji koje pokazuju interes za suradnjom.“ (Ljubetić, 2014, str. 6)

Obitelji koje ne pokazuju interes, marginaliziraju se i ustanova ne ulaže dodatne napore koji bi doveli do mogućih novih putova njihova uključivanja. Dijete je tada između interesa dviju, suprotstavljenih strana (Ljubetić, 2014).

> „U partnerskom odnosu, obitelj i ustanova smještaju dijete, njegovu dobrobit, potrebe i kapacitete u centar pozornosti obiju strana koje imaju iste interese, ciljeve i zadaće. Štoviše, njihova opredijeljenost je pružanje maksimalne potpore jednih drugima s ciljem dostizanja onih ciljeva koji su u djetetovu najboljem interesu“ (Ljubetić, 2014, str. 6).

Razlike u funkcioniranju suradničkih i partnerskih odnosa obitelji i odgojno--obrazovne ustanove moguće je, radi boljega razumijevanja, tablično prikazati (tablica 1).

Tablica 1: Razlike između suradnje i partnerstva obitelji i odgojno-obrazovne ustanove (prema Ljubetić, 2014)

Čimbenici	**Suradnja obitelji i odgojno--obrazovne ustanove**	**Partnerstvo obitelji i odgojno--obrazovne ustanove**
roditelji	percipiraju se kao „druga strana“ u odgoju djece	percipiraju se kao prvi „učitelji“ svoje djece
	povremeno se uključuju u aktivnosti ustanove	uključeni u sve aktivnosti ustanove
	nedostatno informirani o svojim pravima/obvezama u svezi s partnerstvom s ustanovama	dobro informirani o svojim pravima/obvezama u svezi s partnerstvom s ustanovom
	dolaze u ustanovu na poziv i/ili u točno određeno vrijeme (npr. dovođenje djece u dječji vrtić i odvođenje djece iz njega)	dobrodošli su u ustanovu bez ograničavanja vremena boravka u njoj

odgojno-obrazovno osoblje (odgojitelji / učitelji / stručni suradnici)	nedostatno osposobljeni tijekom formalnoga obrazovanja za izgradnju partnerskih odnosa s obiteljima	osviješteni i informirani o važnosti te kvalitetno osposobljeni za izgradnju partnerskih odnosa s obiteljima
	pomanjkanje interesa za unapređivanje kompetencija u području partnerstva	pojačani interes za unapređivanje kompetencija u području partnerstva
ciljevi zadaće/interesi	pojedinačni, jednosmjerni, interesi „dviju strana“	opći posebni, dvosmjerni u fokusu djeteta i njegove dobrobiti
senzibilitet odgojno-obrazovnoga osoblja	nedostatno senzibilizirani za potrebe obitelji	izrazito senzibilizirani za potrebe obitelji
odnosi	hijerarhijski pozicionirani – roditelji imaju niži rang u odnosu na odgojno-obrazovno osoblje u ustanovi	ravnopravni – roditelji su partneri odgojno-obrazovnom osoblju u ustanovi
komunikacija	rijetka, nedostatno otvorena, površna i gotovo u pravilu javlja se s pojavom teškoća u djetetovu učenju i/ili ponašanju	kontinuirana, otvorena, iskrena, podržavajuća, ravnopravna
inicijativa	u pravilu, inicijativu ima ustanova	inicijativa je obostrana i nadopunjujuća
motivacija	niska razina intrinzične motiviranosti za izgradnju partnerstva; suradnja najčešće „prigodničarska“ (teškoće s djecom, financijska pomoć, obveze prema ustanovi)	visoka razina intrinzične motiviranosti za izgradnju i unapređivanje partnerskih odnosa na svim područjima odgojno--obrazovnoga rada
aktivnosti obitelji i ustanove	najčešće usmjerene na informiranje o djetetovim postignućima; instruiranje roditelja za pružanje pomoći djetetu oko domaćih zadaća	aktivno sudjelovanje u izgradnji kurikuluma ustanove (planiranje, zajednički rad, evaulacija)
obitelj – ustanova – lokalna zajednica	percipiraju se kao odvojeni sustavi koji autonomno funkcioniraju i samo povremeno i po potrebi surađuju	percipiraju se kao međusobno povezani sustavi u stalnoj interakciji i međudjelovanju

„Da bi odgojitelji i roditelji bili što usklađeniji, a time i uspješniji u odgoju djece, bitna je stalna težnja istom cilju: odgoju zdravoga, sretnog, radoznalog i zadovoljnog djeteta.“ (Jurčević-Lozančić, 2006, str. 133)

Maleš i suradnici (2003, prema Jurčević-Lozančić, 2006) ističu da se roditelji i odgojitelji susreću s istim odgojnim zadatcima, svatko u svojoj ulozi, te ih shvaćamo kao partnere u zajedničkoj djelatnosti u kojoj su odnosi jednaki i u kojoj međusobno aktivno dijele informacije, obveze, ciljeve i odgovornost. Uz obostranu partnersku suradnju istaknuta veza djeteta i obitelji s vrtićem dobiva puni smisao u sretnoj zajednici djece i odraslih.

3. OBITELJ

Obitelj je temeljna društvena zajednica koja se mijenja zajedno s društvom. Promjene koje se događaju unutar obitelji odraz su općih društvenih kretanja. Tijekom povijesti obitelj je doživjela mnogobrojne različite i značajne promjene, mijenjala se i prolazila krize. Obiteljske su krize zapravo znak da se obitelj mora mijenjati jer njezina struktura, organizacija ili sustav vrijednosti na članove djeluju ograničavajuće i ometaju funkcionalne obiteljske procese. Zbog takve novonastale situacije članovi obitelji našli su se u novim uvjetima za ostvarivanje obiteljskih uloga i ostvaruju novu kvalitetu obiteljskih interakcija. Unatoč povremenim krizama obitelj je sve važnija u životu pojedinaca (Maleš i Kušević, 2011).

> „Obitelj je prerasla iz društvene potrebe i nužnosti u emocionalni odabir pojedinca. Zajednički život ponajprije je posljedica emocija ljubavi i privrženosti prema partneru i želje da se s njim dijeli svakodnevnica. Jednako tako, roditeljstvo je sve više stvar osobnog izbora pojedinaca, pri čemu su individualne potrebe i ciljevi bitniji od očekivanja okruženja.“ (Maleš i Kušević, 2011, str. 42)

Nuklearna obitelj koju su činili otac hranitelj, majka kućanica i dvoje djece, po mogućnosti stariji dječak i mlađa djevojčica, dobno i spolno podijeljenih uloga, definirala se kao normalna i zdrava obiteljska zajednica sve do druge polovice 20. stoljeća. Ujedno takva se obitelj smatrala idealnom obitelji. Danas nuklearna obitelj nije jedina obiteljska struktura i obitelji se međusobno bitno razlikuju u strukturi, vrijednostima, načinu života i odnosima među članovima obitelji (Maleš i Kušević, 2011). „Tradicijska nuklearna obitelj najčešći je oblik obiteljske strukture koji se susreće u medijima i školskim udžbenicima te se nastoji nametnuti kao postojeći, općeprihvaćeni socijalni obrazac, a pritom se zanemaruje stvarno stanje.“ (Maleš i Kušević, 2011, str. 44)

Takvih je obitelji sve manje pa se više ne može smatrati isključivo takvu obitelj normalnom, odnosno statistički tipičnom obitelji. Iako se nameće mit o nuklearnoj obitelji kao o idealnoj strukturi za njegovanje zdravih obiteljskih odnosa, kao mjestu ljubavi, solidarnosti i harmonije, stvarnost nažalost dokazuje da unutar nuklearne obitelji postoji mnogo problema, od nasilja do seksualnoga zlostavljanja. Najzdravije

je za dijete da odrasta uz oca i majku, ali samo ako ta struktura osigurava djetetu zadovoljavanje svih njegovih potreba, od roditeljske ljubavi do sigurnosti (Maleš i Kušević, 2011).

> „Tako u svakodnevnom životu postoje, osim obitelji u kojoj su biološki otac i majka njihovo dijete/djeca, posvojiteljske obitelji, obitelji u kojima je samo jedan roditelj biološki, rekonstruirane obitelji, tj. novi brak nakon razvoda, jednoroditeljske obitelji (kao posljedica razvoda braka, smrti, izvanbračne zajednice, vlastite odluke da se ima dijete, ali ne i partner), udomiteljske obitelji, višegeneracijske obitelji, slobodne izvanbračne obitelji, samačka kućanstva, istospolne obitelji, obitelji u kojima jedan roditelj zbog prirode posla dulje vrijeme boravi izvan mjesta stanovanja (pomorci i sl.), a poseban izazov za stručnjake su tzv. kalendarske obitelji, gdje dijete živi jedan dio godine s jednim, a drugi dio godine s drugim roditeljem“ (Maleš i Kušević, 2011, str. 45).

Slika 1. Obitelj (http://hu-benedikt.hr)

3.1. Definicija obitelji

Ponuđeno je mnogo definicija obitelji, no broj je vjerojatno nemoguće odrediti s obzirom na to da se njome bave brojna znanstvena, stručna područja i mnogi autori tijekom doista dugoga vremena. Pojedine definicije ponuđene su kao polazišna osnova za određene projekte ili istraživanje, pa su tako i shvaćene. Jedan dio definicija prihvaćen je kao osnovno gledište pojedinih znanstvenih područja, pa stoga obitelj promatraju kao društvenu pojavu iz autentičnoga, toj znanosti pripadajućega kuta viđenja (Janković, 2008).

Tako su sljedeće opće definicije:

Sociološka: Obitelj je osnovna jedinica društva.

Psihološka: Obitelj je bitan faktor primarne socijalizacije i uopće psihičkoga razvoja djeteta.

Antropološka: Obitelj je osnovna ljudska zajednica.

Pravna: Obitelj je skup osoba povezanih brakom (ili vanbračnom zajednicom) i srodstvom, između kojih postoje zakonom utvrđena prava i dužnosti (Janković, 2008).

> Prema Keresteš (2002, prema Klarin, 2006, str. 38), obitelj je „*složena i povezana cjelina, hijerarhijski organiziran sustav koji se sastoji od manjih subsustava (bračni i roditeljski subsustav te subsustav braće i sestara)*“ .

U *Hrvatskoj enciklopediji* Leksikografskoga zavoda Miroslava Krleže definicija obitelji glasi:

„Obitelj, osnovna društvena skupina, povezana srodstvom, utemeljena na braku i zajedničkom životu užega kruga srodnika, prije svega roditelja, koji vode brigu o djeci (svojoj ili posvojenoj) te ih odgajaju. U većini društava veza između roditelja i djece čini jezgru, nuklearnu obitelj, koja se u većoj ili manjoj mjeri izdvaja iz šire rodbinske mreže. U tradicionalnim i predindustrijskim društvima nuklearna obitelj, češće nego danas, živi skupa s drugim bližim srodnicima, pa je riječ o proširenoj obitelji. U tim sredinama, ponajprije u seoskim područjima, obitelj je osnovni proizvođač hrane i drugih materijalnih dobara. U suvremenom društvu, nuklearna obitelj, zbog industrijalizacije i urbanizacije, odnosno zapošljavanja jednog ili obaju roditelja izvan kućnoga gospodarstva, postaje ponajprije jedinica potrošnje, a ne proizvodnje, te zajednica zasnovana više na emocionalnim nego na ekonomskim vezama i podjeli rada među članovima. Ponekad se pojmovi obitelji i kućanstva pogrešno poistovjećuju. Kućanstvo, koje označava osnovnu stambenu (rezidencijalnu) jedinicu, može biti istoznačno s obitelji ako jedna obitelj živi pod istim krovom (jednostavno obiteljsko kućanstvo), a može se npr. sastojati od ukućana koji nisu ni u kakvu srodstvu. Može se također govoriti o proširenom obiteljskom kućanstvu (nuklearna obitelj i rođaci: baka, djed te drugi neoženjeni rođaci) i višestrukom obiteljskom kućanstvu (više nuklearnih obitelji koje su međusobno u srodstvu i koje zajedno stanuju). Iako se do nedavno smatralo da je nastanak nuklearne obitelji vezan uz industrijalizaciju, novija su istraživanja pokazala da su i u predindustrijskoj Europi prevladavale nuklearne obitelji, kao i u onim društvima u kojima je svaka nova obitelj zasnivala novo kućanstvo“ (www.enciklopedija.hr).

Vidljivo je da su pokušaji tumačenja pojma *obitelj* iz citiranih definicija vrlo općeniti. Definicije daju tek neke osnovne naznake određenja te društvene skupine. Obitelj svojom univerzalnom raširenošću u ljudskom društvu, raznolikošću strukture, odnosa, funkcija, načina formiranja i postojanja pruža nevjerojatno mnogo

kombinacija tako da bi se moglo reći da je svaka obitelj jedinstvena (Janković, 2008).

„Obitelj kao temeljna jedinica društva i roditelji kao primarni djetetovi odgojitelji odgovorni su za korištenje osobnih kapaciteta i društvenih potencijala za poticanje djetetova razvoja“ (Milanović i sur., 2001, str.17).

3.2. Uloga obitelji u ranom razvoju djeteta

U životu djeteta obitelj je najvažniji sustav podrške u njegovu razvoju. Odnos između roditelja i djeteta temeljni je odnos preko kojega se ostvaruje djetetova socijalizacija. Osjećaj privrženosti i emocionalne veze koje su stvorene u najranijoj dobi u obitelji ostavljaju tragove za cijeli život. Najintenzivniji je utjecaj u obitelji u najranijem razdoblju djetetova života. Odrastanjem djeteta utjecaj se obitelji smanjuje, ali nikad ne prestaje. „Općenito možemo reći da će obitelj za dijete biti zdravo i poticajno okruženje ako tijekom njegova razvoja roditelji stvore s djetetom čvrstu vezu te mu pružaju potporu i potrebnu pažnju sve do njegove potpune samostalnosti“ (Petani, 2011, str. 98).

Slika 2. Ruke (http://antistresvodic.rs)

Autorica Petani (2011) naglašava da je zdrava i poticajna obitelj ona obitelj koja osigurava djetetu potrebnu zdravstvenu skrb i povezana je sa širom obitelji, širom zajednicom. Važno je i organiziranje zajedničkih aktivnosti članova obitelji, zajedničko druženje, međusobno povjerenje, kvalitetna komunikacija, emocionalna toplina te poštovanje individualnih sloboda unutar dogovorenih granica. Djetetu je u

ranom djetinjstvu i predškolskoj dobi potreban osjećaj sigurnosti, a upravo mu obitelj pruža najveću tjelesnu sigurnost i zdravlje, ali i znanje, vještine i navike koje doprinose djetetovu napredovanju.

> „Emocionalna sigurnost je preduvjet djetetova mentalnog i tjelesnog zdravlja, a temelji se na djetetovoj povezanosti s roditeljima. U ovoj fazi razvoja je stoga potrebno da mu obitelj nudi stalno i strukturirano okruženje, koje će istodobno biti poticajno za dijete, nuditi razna iskustva i objašnjavati vanjske događaje. U školskoj dobi i dalje važnu ulogu ima obitelj i emocionalna potpora roditelja, ali postaje važna i skrb o djetetu tijekom njegove dnevne razdvojenosti od roditelja. Veze djeteta sa širom obitelji i drugim ljudima pomažu mu u socijalizaciji. Obitelj i dalje postavlja dnevnu i životnu organizaciju, planira zajedničke aktivnosti, uspostavlja pravila ponašanja, nadzire djetetovo učenje i napredak u školi. Osobito su važni dobra komunikacija i pozitivni primjeri roditelja koji pomažu kvalitetan razvoj djeteta“ (Petani, 2011. str. 98).

3.3. Pojam roditeljstva

Autorica Arendell (1997, prema Klarin, 2006) pojam *roditeljstvo* ističe kao niz procesa što se sastoje od zadataka, uloga, pravila, komunikacija i međuljudskih odnosa koje roditelji ostvaruju u kontaktu sa svojim djetetom. Roditelji djeci omogućuju zadovoljenje fizioloških potreba, a od roditelja se očekuje hrabrenje i vođenje tijekom njihova kognitivnoga, fizičkoga, socijalnoga i emocionalnoga razvoja.

> „Pojam *roditeljstva* je relativno jasno određen, treba ga promatrati kao socijalni proces koji se događa unutar nekog karakterističnog prostora i vremena. Zajedno s promjenama u široj društvenoj zajednici mijenjaju se zadaci roditelja, a time se mijenja i definicija roditeljstva.“ (Klarin, 2006, str. 12)

Prema Maleš i Kušević (2011) promjene koje su zahvatile obitelj kao društvenu instituciju utjecale su i na ulogu roditeljstva, i ne samo da su se promijenila očekivanja, već je došlo i do promjena u samome shvaćanju pojmova *roditelj* i *roditeljstvo.*

> „Duboko u dvadesetom stoljeću roditelj je bio osoba koja je dijete začela, rodila ili usvojila, no s vremenom je napredak medicine doveo do preispitivanja značenja samoga pojma. Naime, različite tehnike potpomognute oplodnje čine mogućom situaciju u kojoj dijete roditeljima može zvati i nekoliko osoba, od onih koje su donirale reproduktivne stanice, preko žene koja ga je nosila u utrobi, do osoba koje dijete odgajaju. U takvim je situacijama vidljivo da pojmovi kao što su *roditelj* i *roditeljstvo* nisu jednoznačni.“ (Maleš i Kušević, 2011, str. 47)

Riječ *roditelj* u hrvatskome jeziku upućuje na *rod,* zapravo biološku vezu između oca, majke i djeteta. U literaturi s engleskoga govornoga područja više se daje prednost pojmu *parenting,* što znači biti roditelj, roditeljevati. Pojam *parenting* ne odnosi se samo na aktivnosti bioloških roditelja, nego i na aktivnosti osoba koje nisu djetetovi roditelji, a odgovorni su za djetetov razvoj. Roditeljstvo je jedna od najvažnijih uloga koju pojedinac na sebe preuzima i čije su posljedice uglavnom cjeloživotne. U ljudskom životu različite društvene i intimne uloge mogu se preuzeti i napustiti, ali jednom ostvarena odluka o roditeljstvu ireverzibilna je. Tako pojedinac može biti dobar ili loš, uključen ili neuključen, brižan ili nemaran, ali ostvareno roditeljstvo ne može se poništiti (Maleš i Kušević, 2011).

> „Brojna istraživanja utjecaja roditeljske prakse na dijete, priručnici koji roditeljima savjetuju kako dobro odgajati dijete, obiteljski zakoni i nacionalne obiteljske politike rezultat su rastuće svijesti o tome kako generacijsko ponavljanje odgoja kakav su imali u vlastitom djetinjstvu za suvremene roditelje više jednostavno nije dovoljno dobro. Naime, *dobar odgoj* nije svevremenska i apsolutna kategorija, već se mijenja zajedno s promjenama u društvu. Tako su danas neki uvriježeni obrasci odgoja i roditeljstva još važeći, neki su napušteni, dok drugi proživljavaju postupnu transformaciju. Jednako tako su promjene utkane i u sam pojam *roditeljstva.*“ (Maleš i Kušević, 2011, str. 47)

Slika 3. Roditelji i beba (http://www.mojedijete.com)

3.4. Roditeljska odgovornost

Svaki pojedinac samostalno odabire gotovo sva svoja ponašanja. U skladu s time snosi i odgovornost za njih. Mnogi pojedinci nisu dostatno osvijestili tu činjenicu. Kultura u kojoj živimo i odgojno-obrazovni sustav koji odgaja i obrazuje generaciju za generacijom, podržavajući uvjerenje da je uvijek netko „drugi kriv“ i zapravo odgovoran za ono što se pojedincu događa, ne njeguje kulturu osvješćivanja osobne odgovornosti. Na pitanje što zapravo znači biti odgovoran ili se odgovorno ponašati, Ljubetić (2011) navodi da je to uspješno zadovoljavanje osobnih potreba i pritom neugrožavanje tuđih.

A na pitanje kada započeti s preuzimanjem osobne odgovornosti, odgovor je jednostavan: od trenutka kad odrasli s djetetom počnu komunicirati kao odgovor na njegovo preuzimanje inicijative, tj. poduzimanje akcija. To se odnosi na najrazličitije dnevne odgojne i obrazovne situacije u obitelji, vrtiću, školi, ulici, klubu. Navedena autorica ističe da je jedna od najznačajnijih odgojnih vrijednosti zapravo preuzimanje osobne odgovornosti. Pojedinac je izborom vlastitih ponašanja odabrao i posljedice, pozitivne ili negativne. No, čini se da je upravo ta vrijednost marginalizirana u obitelji, vrtiću, školi. Autorica ističe da na njoj počiva budućnost, prosperitet i kvaliteta života cjelokupnoga društva. „Osobna je odgovornost temeljena pretpostavka održiva razvoja pa, dugoročno gledano, o osobnoj odgovornosti svakog pojedinca ovisi budućnost (sudbina) čitava planeta“ (Ljubetić, 2011, str. 72).

Važno je istaknuti da je odgovornost koju roditelji imaju prema svojoj djeci u uskoj svezi s aktualnim društvenim trenutkom. U odgoj današnje djece sve se češće uključuju odgojitelji, roditelji, a osim odgojiteljske uloge u obiteljskom okruženju preuzimaju i ulogu „koordinatora“, odnosno „zastupnika“ dječjih interesa.

> „Zastupnička uloga roditelja odnosi se na tri međusobno povezane dimenzije: prvo roditeljsko prihvaćanje ideje da moraju biti spremni aktivno zastupati interese svoje djece; drugo poznavanje sadržaja zastupničke uloge roditelja, i treće razumijevanje i stjecanje vještina u procesu zastupanja svoje djece u različitim situacijama. Da bi roditelji mogli primjereno zastupati interese svoje djece, moraju imati znanja i informacije o tome te mogućnost da to i ostvare“ (Ljubetić, 2011, str. 72–73).

> „Roditelji, a ne dijete, odgovorni su za ono kako se osjećaju u svojoj roditeljskoj ulozi i za ono što osjećaju i rade s obzirom na pojedina djetetova ponašanja. Odgovorno roditeljstvo podrazumijeva i osobnu odgovornost roditelja (za to koliko

su zdravi, uspješni, zadovoljni...) i odgovornost za odnos kakav imaju sa svojom djecom.“ (Milanović i sur., 2014, str. 35)

Juul (2008) ističe da osobni autoritet roditelja jača svaki put kada se usude biti otvoreni, ranjivi i prilagodljivi. Također i kada su spremni biti odgovorni za kvalitetu obiteljske interakcije umjesto da za nju okrivljuju djecu ili jedno drugo. Djetinjstvo je razdoblje u kojem se djeca moraju razvijati i svaki dan prepuštati utjecajima drugih ili njihovim manipulacijama, odnosno odgoju.

3.5. Kompetentni roditelji

Kompetentnim se roditeljem smatra onaj roditelj „koji sebe doživljava kao osobu koja ima kontrolu nad svojim roditeljstvom i odnosom s djetetom, te se dobro osjeća kao roditelj“ (Milanović i sur., 2001, str. 123). Autorice ističu kako „kompetentan roditelj razmišlja o odgoju svoga djeteta kao o izazovu koji može i zna prihvatiti, te izazovu kojemu je dorastao, jer posjeduje za to potrebne vještine.“ Kompetentan roditelj svom djetetu pruža važno životno zadovoljstvo i osjećaj uspješnosti. Spomenuta definicija u prvi plan stavlja odnos roditelja i djeteta, ukoliko je taj odnos kvalitetan i zadovoljavajući, a k tome osigurava dobro osjećanje, tj. zadovoljstvo, roditelju daje osjećaj sigurnosti u roditeljstvu, a djetetu daje osjećaj uspješnosti (Ljubetić, 2007).

„Pitanje kompetencije roditelja očituje se i u poznavanju svoje djece, ali i djece uopće, njihovih faza razvoja, potreba, interesa, ali i kvaliteti njihove percepcije i mogućnosti bar približno objektivne procjene ponašanja i niza drugih dimenzija vezanih za vlastitu djecu, osobito u kriznim situacijama i teškim razdobljima tijekom obiteljskog životnog ciklusa.“ (Janković, 2008, str. 163)

Mnogi su zahtjevi i očekivanja postavljeni pred suvremene roditelje. Roditelji trebaju, i to se očekuje od njih, promišljati o svome roditeljstvu, postavljati dugoročne ciljeve svoga roditeljstva, informirati se o tome kako predškolsko dijete misli, osjeća i djeluje. Potrebne su vještine koje povećavaju zadovoljstvo i djelotvornost u roditeljstvu te je vrlo važno da posjeduju vještine koje mogu razviti djetetovo samopoštovanje i sigurnost (Ljubetić, 2007).

> „Odgoj je djeteta istodobno i proces i rezultat tog odnosa, za što roditelj treba specifična znanja i vještine. Moguće je zaključiti kako uravnoteženo zadovoljenje potreba i djeteta i roditelja u njihovu međuodnosu omogućuje i jednom i drugom osjećaj kontrole nad svojim životom, odnosno zadovoljstvo samim sobom što je jedan od preduvjeta zdravog i uspješnog života i odrastanja. Biti roditelj djeteta, bez obzira o kojoj je dobi djeteta riječ, jest izazov; poglavito kad je riječ o djetetu predškolske dobi, no taj izazov može imati prednosti za oboje: i dijete i roditelja, omogućavajući im da iskuse mnoge radosti i zadovoljstva.“ (Ljubetić, 2007, str.72)

Činjenica da je netko roditelj, bio on biološki roditelj ili neki drugi tip, nije garancija ispunjenja očekivanja. Stoga je nužno jačati roditeljsku kompetentnost u području skrbi i odgoja te poticanju ranoga djetetova razvoja. Za to je potrebno osigurati društvenu potporu roditeljstvu (Ljubetić, 2007). Milanović i suradnici (2001) navode da se društvena potpora roditeljstvu ostvaruje razvijanjem svijesti o važnosti roditeljske uloge i obiteljskoga odgoja te poticanjem i prihvaćanjem roditeljske inicijative i samoorganiziranja. „Društveno važan roditelj spreman je i zna iskazati potrebe svojega djeteta i svoje obitelji, te utjecati na određivanje ciljeva i načina djelovanja u području informiranja, edukacije i stručne potpore roditeljstvu.“ (Milanović i sur. 2001, str. 123)

3.6. Roditeljski stilovi

Roditeljski je stil od središnje važnosti za uspješnost roditeljstva. Roditeljski odgojni stil ukupnost je roditeljskih stavova prema djetetu, emocionalna klima unutar koje se odvijaju različiti roditeljski postupci. Roditeljski ciljevi i vrijednosti izravno određuju roditeljski odgojni stil i utječu na konkretne aktivnosti i postupke roditelja u svezi s djetetovim potrebama (Čudina-Obradović i Obradović, 2003). Većina roditelja vjeruje da će njihovi odgojni postupci, kao što su npr. količina nagrada i kazni, odobravanje ili neodobravanje nekoga ponašanja, dopuštanje ili sprečavanje akcija, podržavanje ili poticanje nekih oblika ponašanja, utjecati na to koliko će njihovo dijete biti uspješno u životu, obrazovanju, poslu, odabiru partnera (Milanović i sur., 2014). Maccoby i Martin (1983, prema Milanović i sur., 2014) naglašavaju dvije za djetetov razvoj vrlo važne dimenzije roditeljstva, a to su roditeljska toplina i roditeljski nadzor. „Kombinacija tih dviju dimenzija proizvodi četiri opća stila roditeljstva koji svaki na svoj način utječu na kvalitetu djetetova odrastanja.“ (Milanović i sur., 2014, str. 36)

Tablica 2: Stilovi i dimenzije roditeljstva (prema Milanović i sur., 2014)

Dimenzije roditeljstva	**OPĆI STILOVI RODITELJSTVA**			
	AUTORITATIVNI	AUTORITARNI	POPUSTLJIVI	RAVNODUŠNI
TOPLINA	+	-	+	-
NADZOR	+	+	-	-

Autoritativni roditelji brižni su, osjetljivi i emocionalno topli, ali postavljaju djeci jasne granice i održavaju okolinu predvidljivom. Zahtjevi su prema djeci primjereni za dob ili su malo iznad onoga što dijete može. Takvi roditelji brinu o djetetovim osjećajima, objašnjavaju im svoje odluke i pitaju dijete za mišljenje. Oni su skloni kontroliranju i reguliranju djetetova nepoželjna ponašanja, ali i ne djetetova psihološkoga stanja. Djetetova nepoželjna ponašanja kontroliraju postavljanjem granica i pravila ponašanja. Roditelji koji pokazuju emocionalnu toplinu i poštuju svoje dijete imaju priliku razvijati svoju osobnu roditeljsku odgovornost i osobni jezik kojim stupaju u interakciju sa svojim djetetom. Djeca takvih roditelja imaju više samopouzdanja, sigurna su u sebe, spremna na izazove, imaju potrebu za postignućem i imaju visoku samokontrolu.

Autoritarni roditelji strogi su i zahtjevni, ne pokazuju mnogo emocionalne topline te nastoje kontrolirati i nadzirati dijete. Disciplinu ostvaruju prijetnjama i kaznama, a cijene poslušnost, poštovanje autoriteta i tradiciju. Oni svoje odluke ne objašnjavaju i ne zanima ih što dijete misli ili osjeća. Većina djece na takav pristup odgoju ne reagira dobro. Djeca autoritarnih roditelja često su povučena, nesigurna u sebe, nezadovoljna, lako se uzrujaju ili su agresivna i pokazuju probleme u ponašanju.

Popustljivi roditelji puni su ljubavi i emocionalno osjetljivi, ali djeci postavljaju malo ograničenja. Oni su visoko na razini topline, a nisko na razini nadzora. Roditelji toga odgojnoga stila prihvaćaju i ohrabruju svoju djecu, ali im ne postavljaju jasne granice i pravila ponašanja. Djeca takvih roditelja nesigurna su, imaju slabu samokontrolu, reagiraju nezrelo i agresivna su kada ne dobiju što žele.

Ta djeca nemaju osjećaj odgovornosti. Na jedan način slična su djeci autoritarnih roditelja, ali za razliku od njih ta su djeca obično dobro raspoložena.

Ravnodušni ili nezainteresirani roditelji pružaju svojoj djeci malo pažnje, zanimanja i emocionalne podrške, ali postavljaju i malo ograničenja. Nisko su na razini topline i na razini nadzora. Roditelji toga odgojnoga stila zaokupljeni su samim sobom, izbjegavaju čuti i vidjeti svoje dijete. Djeca takvih roditelja promjenjiva su raspoloženja, nemaju kontrolu nad svojim ponašanjem i sklona su nepoželjnom ponašanju. Takav roditeljski stil ne potiče zdrav socijalni razvoj.

Postoji velika vjerojatnost da će neki roditelj mijenjati svoje stilove ponašanja, ovisno o vanjskim okolnostima, viđenju njihova odnosa s djecom u tom trenutku, njihovu vlastitu raspoloženju i općenito o afektu. Roditelji se mogu naći i negdje između opisanih stilova (Petani, 2011). Različiti stilovi odgoja djece odražavaju se na socijalizaciju ličnosti, i to posebno na razvoj znanja, sposobnosti i na motivaciju. Roditelji utječu na svoje dijete, ali i djeca utječu na svoje roditelje, ona oblikuju karakteristike roditelja, određuju roditeljske postupke, a zatim određuju kako će se roditelji prema njima odnositi. „Kako će se neka osoba snaći u ulozi roditelja, ovisi o postignutoj razini zrelosti ličnosti, o njezinoj uravnoteženosti u trenutku kad postaje roditelj.“ (Petani, 2011, str. 115)

4. DJEČJI VRTIĆ

Dječji je vrtić ustanova za odgoj i izobrazbu, zdravstvenu i socijalnu skrb djece od 3. godine do polaska u školu. Prvim se osnivateljem dječjega vrtića drži Friedrich Fröbel davne 1837. godine. U Hrvatskoj je prva privatna predškolska ustanova bila pod imenom *zabavište* otvorena u Zagrebu na Kaptolu 1872. godine, a prva javna ustanova bila je na istome mjestu 1882. godine. Prva odgojiteljica bila je Antonija Cviić. (www.enciklopedija.hr)

U državnome pedagoškom standardu dječji vrtić ima sljedeće značenje:

„Dječji vrtić – predškolska ustanova (s podružnicama ili bez njih) u kojoj se provode organizirani oblici izvanobiteljskoga odgojno-obzazovnoga rada, njege i skrbi o djeci predškolske dobi.“ (http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/339617.html)

Dječji je vrtić izvanobiteljsko okruženje u kojemu je kakvoća življenja bitna odrednica odgoja i obrazovanja. Vrlo su važni čimbenici razvoja djeteta socijalna sredina i kvaliteta odgoja. Dječji je vrtić mjesto radosnoga življenja – druženja, igre, učenja, odgoja i obrazovanja djece i odraslih. Taj prostor treba biti otvoren i odgovarati potrebama djece, roditelja, kulturne i društvene sredine u kojoj djeluje (Miljak, 1996).

Put razvoja kvalitete odgojno-obrazovne ustanove prakse vrtića dugotrajan je i zahtjevan proces, prožet različitim i brojnim izazovima, uspjesima i padovima. Vrtić je *živi organizam*, tj. *kompleksni sustav* u kojem se nijedan dio ne može opisati, tumačiti ni razumjeti bez povezanosti s ostalim dijelovima koji čine cjelinu. Dijelovi su toga velikoga organizma djeca, odrasli, dnevni raspored, prostor i sl. (Slunjski, 2008).

„U vrtiću – zajednici koja uči trebala bi se razvijati svijest ljudi o međusobnoj, interaktivnoj povezanosti svih dijelova konteksta vrtića, kao i povezanosti vrtića sa širim društvenim kontekstom.“ (Slunjski, 2008, str. 7)

Važno je obilježje vrtića – zajednice koja uči poticanje djece i odraslih da ostanu ili postanu *otvorenoga uma*. Okruženje bi ih trebalo poticati na istraživanje i

izražavanje svojih ideja, na otkrivanje drugačijih mogućnosti, drugačijih gledanja na stvari i novo razumijevanje svijeta i sebe samih (Slunjski, 2008).

Slika 4. Dječji vrtić (http://www.politikaplus.com)

4.1. Poticajno okruženje vrtića

Prvi dojam djeteta o vrtiću trebao bi biti prijateljski, a vrtićko okruženje treba slati poruku dobrodošlice kako bi se dijete poželjelo u njemu zadržati i s veseljem ponovno u njega doći. Prije svega vrtić bi trebao biti mjesto radosnoga življenja, odgoja i učenja djece.

„Prostorno okruženje vrtića treba biti *ugodno i što više nalikovati obiteljskom,* jer djeca u njemu provode veliki dio svog djetinjstva.“ (Slunjski, 2006, str. 21)

Kvalitetno i poticajno okružje ima visok obrazovni potencijal i izvor je učenja. S obzirom na to da djeca uče aktivno istražujući i čineći te surađujući s drugom djecom i odraslima, potreban im je velik izbor materijala koji potiču na otkrivanje i rješavanje problema s kojima se susreću (Slunjski, 2006).

„Takvo im okruženje omogućuje postavljanje hipoteza, istraživanje, eksperimentiranje i konstruiranje znanja i razumijevanja.“ (Slunjski, 2006, str. 21)

Raznovrsnost, raznolikost i stalna dostupnost trebaju promovirati *neovisnost i autonomiju* učenja djece. Sadržajno bogatstvo materijala djeci različitih interesa i različitih razvojnih sposobnosti treba omogućiti različite izbore.

Prostorna organizacija bitno određuje kvalitetu socijalnih interakcija djece i odgojitelja. Stoga organizacija vrtića treba biti usmjerena *promoviranju susreta, komunikacije i interakcija djece.* Također treba omogućavati slobodno kretanje koje je djeci rane dobi svojstveno (Slunjski, 2006).

Greenman (1998, prema Slunjski, 2006) ističe kako prostor koji nas okružuje utječe na to kako se osjećamo, kako razmišljamo i kako se ponašamo, zapravo dramatično utječe na kvalitetu našega života. Sve što radimo prostorno nam okruženje može olakšati ili otežati.

Vrtić je *živi organizam, koji pulsira, mijenja se transformira, raste i sazrijeva, razlikuje se svakodnevno, od jutra do večeri, do sljedećeg dana*. U kreaciji ugodnoga okruženja, koje može biti istraženo i izraženo svim osjetilima i inspirirati dalje procese učenja (Rinaldi, 2006, prema Vujičić, 2011).

> „ Za cjelokupni razvoj djeteta u odgojnoj grupi, u vrtiću treba ostvariti relaksirajuće, opuštajuće i podržavajuće ozračje – omogućiti izbor aktivnosti, sadržaje koji zaokupljaju dijete u cjelini i koji mu pomažu u rješavanju određenih problemskih sitacija. Posebno je to ostvarivo u radu na zajedničkim projektima. Osim toga, valja omogućiti djeci da raspravljaju o onome što su naučila, da raspravljaju o svojim idejama, zamislima s drugom djecom, odgojiteljima, ali i roditeljima.“ (Vujičić, 2011, str. 225)

4.2. Kultura vrtića

Peterson (2002, prema Vujičić, 2011) navodi kako je kultura vrtića jedan tijek *normi, vrijednosti, vjerovanja, tradicije i rituala koji su s vremenom nastali,* zbroj očekivanja i pretpostavki koje podrazumijevaju aktivnosti odgojitelja, ravnatelja, djece, roditelja. Određuje se kao *unutarnja stvarnost* koja je odraz njezinih članova, a očituje se u tome koliko su voljni raditi zajedno, što i kako slave, o čemu razgovaraju.

Kultura vrtića nije statična, ona se stvara stalno, u interakciji s drugima i kroz refleksiju na život i svijet općenito (Garmston, 2005, prema Vujičić, 2011).

Kulturu vrtića možemo opisati kao zrak, kao nešto nevidljivo, ali važno. Svi zaposlenici i korisnici vrtića žele se osjećati prihvaćeno. Mjesto podržavajućega i ohrabrujućega ozračja mjesto je u kojem žele biti i ispunjavati svoj cilj i svrhu. Temeljne su norme toga mjesta kolegijalnost, unapređivanje, kontinuirani rad, učenje, inovacije i roditeljska podrška (Vujičić, 2011).

Svaka organizacija ima kulturu, kao povijesni i podvučeni niz nepisanih očekivanja koja oblikuju sve. „Kultura vrtića utječe na način kako ljudi razmišljaju, osjećaju i rade, kako organiziraju, oblikuju, podržavaju procese učenja odgajatelja i djece“ (Vujičić, 2011, str. 216). Autorica naglašava kako je riječ o recipročnom, uzročno-posljedičnom odnosu jer *koliko ulažemo u ljude, u procese učenja i usavršavanja, toliko ulažemo u kulturu našega vrtića.*

Peterson (2002, prema Vujičić, 2011) navodi da vrtić može imati pozitivnu i negativnu kulturu. Kad vrtić ima pozitivnu, profesionalnu kulturu, znači da ima značajan profesionalni razvoj, uspješni kurikulum i pozitivna postignuća svojih polaznika. U takvu ozračju postignuća su praktičara i djece u progresivnom i linearnom rastu. Nasuprot tome, vrtić s negativnom kulturom ili zatrovanom kulturom ne vrednuje profesionalno učenje, pruža otpor promjenama, umanjuje i sprečava uspješan profesionalni razvoj. „Kako god, pozitivna ili negativna kultura vrtića utječe na kvalitetu i uspješnost stručnog usavršavanja.“ (Vujičić, 2011, str. 217)

Peterson (2002, prema Vujičić, 2011) izdvaja neka obilježja kulture vrtića kao profesionalne zajednice koja uči, u kojoj njezini djelatnici (stručni i pomoćni):

1. iskazuju smisao i spremnost za dijeljenje zajedničkoga cilja i vrijednosti
2. ističu norme kontinuiranoga učenja i unapređivanja
3. izgrađuju obvezu osjećaja odgovornosti za učenje i razvoj sve djece
4. podržavaju suradnički, kolegijalni odnos
5. promoviraju refleksnu praksu, zajednička istraživanja i dijeljenje iskustva o osobnoj praksi.

„Svi ovi elementi grade odgovornost i obvezatnost, jačaju motivaciju i učenje svih sudionika odgojno-obrazovnog procesa.“ (Vujičić, 2011, str. 217) O kulturi vrtića promišljamo kao o živom i dinamičnom sustavu koji se promatra holistički, a to znači da ne postoje dva jednaka sustava, dvije jednake kulture vrtića.

> „To znači da kultura jednog vrtića predstavlja autentični obrazac međudjelovanja struktura unutar nje pa je i proces mijenjanja kulture u svakom vrtiću jedinstven i neponovljiv, a kreiranje istraživalačke kulture vrtića temelji se na pristupu u kojemu odgajatelj, zajedno sa stručnim timom i ostalim suradnicima (roditeljima i dr.) kontinuirano istražuju vlastitu praksu kako bi je što bolje razumjeli i na tim osnovama unaprijedili. Iz tih razloga podržavamo izravni rad s odgajateljima u ustanovi, a ne izvan nje, s problemima koji su karakteristični za tu ustanovu i s ljudima, stručnim osobljem, djecom i roditeljima, s jedne strane, a s druge strane povezivanje s ustanovama, prije svega s ljudima koji imaju slična stajališta i slična gledanja na dalji razvoj vrtića kao organizacije koja uči istražuje.“ (Vujičić, 2011, str. 218).

4.3. Uloga odgojitelja

Polaskom djeteta u vrtić odgojitelj dijelom preuzima dio roditeljske uloge. Djeca predškolske dobi s odgojiteljem provode više vremena nego s roditeljima, stoga je opravdano reći da je odnos s odgojiteljem iznimno važan.„Uloga odgojitelja u razvoju djeteta je višestruka: odgojitelj potiče razvoj, pruža emocionalnu potporu, vodi i upravlja, medijator je uspostavljanju i održavanju vršnjačkih odnosa.“ (Howes i Hamilton, 1993, prema Klarin, 2006, str. 87).

> „S dobi djece uloga odgojitelja se mijenja. Kod sasvim male djece njegova uloga je prepoznavanje potreba djeteta i njihovo zadovoljavanje. Kako djeca odrastaju, odgojitelj pruža potporu vršnjačkim odnosima, potiče učenje kroz različite igrovne aktivnosti i struktriranjem okoline. Mogli bismo reći da uloga odgojitelja kao učitelja raste, dok uloga odgojitelja kao osobe koja pruža njegu opada s dobi djeteta.“ (Klarin, 2006, str. 87).

Uloga odgojitelja u pojedinom vrtiću određena je ciljevima programa koji se provode, a odnose se na poticanje kognitivnoga i socioemocionalnoga razvoja. Howes (1987, prema Klarin, 2006) ističe kako je važna uloga u formiranju socijalne kompetencije kod djeteta, a kvalitetna interakcija s odgojiteljem povezana je s prihvaćanjem djeteta od strane vršnjaka. Važna uloga koju odgojitelj ima jest i poticanje kognitivnoga razvoja, a složenost i kreativnost dječje aktivnosti ovisi o

stupnju uključenosti odgojitelja. „Pouzdan socijalni odnos koji dijete formira s odgojiteljicom, omogućuje mu spontanost, kreativnost i efikasno istraživanje okoline, koje se reflektira na kvalitetu igre.“ (Klarin, 2006, str. 88)

4.4. Kompetencije odgojitelja

Djetetove rane godine imaju značajnu ulogu u njegovu cjelokupnom razvoju. Sukladno tome taj je razvoj rezultat kompleksnih i kontinuiranih interakcija djeteta s njegovom materijalnom i socijalnom sredinom. „Od odgojitelja ovise djetetove aktivnosti, uvjeti u kojima se one odvijaju, količina njegove inicijative i samostalnosti, te cjelokupni socioemocionalni, intelektualni i tjelesni razvoj općenito.“ (Šagud, 2005, str. 7)

Coldron i Smith (1999, prema Šagud, 2005) smatraju da profesionalna kompetencija ili *profesionalni identitet* odgojitelja ima snažan utjecaj na prepoznavanje i iskorištavanje djetetovih potencijala te razvijanje individualnih karakteristika u različitim varijacijama. Odgojitelj može poticati, ali i ograničavati djetetov razvoj odgovarajućom ili neodgovarajućom praksom. „Središnje pitanje vezano je uz prepoznavanje one kompetencije koja je potrebna odgojitelju za kvalitetno obavljanje njegove zadaće.“ (Šagud, 2005, str. 7)

U *Velikom rječniku hrvatskoga jezika* definicija kompetencije glasi: *priznata stručnost, sposobnost kojom tko raspolaže*. (Anić, 2003, str. 596)

U *Leksikonu temeljnih pedagogijskih pojmova* definicija kompetencije glasi: *Osobna sposobnost da se čini, izvodi, upravlja ili djeluje na razini određenog znanja, umijeća i sposobnosti, što osoba može dokazati na formalni i neformalni način*. (Mijatović, 2000, str. 158)

Mnogi autori argumentiraju što je sve potrebno za razvoj profesionalne kompetencije budućega odgojitelja. Šagud (2005, str. 13) iz svega navedenoga zaključuje da je za razvoj profesionalne kompetencije odgojitelja nužno sljedeće:

- *poznavanje materije, osnovnih koncepcija, strukture i istraživanja djetetova razvoja i odgoja*
- *poznavanje osnovnih zakonitosti djetetova učenja, prepoznavanje njegova individualnoga intelektualnoga, socijalnoga, emocionalnoga i tjelesnoga razvoja i odgoja*
- *poznavanje različitih stilova učenja i razvijanje sposobnosti prepoznavanja i osiguravanja uvjeta za tu različitost*
- *prepoznavanje i organiziranje povoljne sredine za učenje djeteta na temelju njegovih individualnih i grupnih interesa i motivacije*
- *izgrađivanje komunikacijskih vještina potrebnih u interakciji s djecom, roditeljima, kolegama i ostalim profesionalcima iz njegove sredine*
- *razvoj osnovnih pretpostavki za obrazovanje budućih odgajatelja u refleksnoga praktičara sposobnoga evaluirati i mijenjati svoju i tuđu odgojno-obrazovnu praksu.*

5. OBLICI KOMUNIKACIJE ODGOJITELJA I RODITELJA

5.1 Individualni razgovori

> „Svaki roditelj zaslužuje povremeni individualni razgovor s odgojiteljima koji se brinu za njegovo dijete 8 – 10 sati dnevno, pet dana u tjednu. Odgojitelji su važni ljudi za njegovo dijete, oni znaju mnoge stvari o djetetu koje roditelj ne može znati, ali ih jako želi znati! Jednako tako roditelj želi reći odgojitelju ono što drži da je specifično i važno za njegovo dijete i o čemu želi da odgojitelj vodi brigu. Zato je cilj svakog razgovora odgojitelja i roditelja dobrobit djeteta.“ (Milanović i sur., 2014, str. 98)

Svakoga roditelja zanima kako njegovo dijete napreduje u vrtiću. Kako jede, spava, kako se uključuje u igru s drugom djecom, kako se ponaša s odraslima, što ga zanima, u čemu je uspješno. Njegovo dobro dijete potvrda je za njega samoga da je dobar roditelj (Milanović i sur., 2014).

Za individualni razgovor odgojitelj se treba dobro pripremiti kako bi razgovor o poznavanju djeteta i njegova stručnost ulijevali povjerenje roditeljima. Prije razgovora treba osigurati prostoriju u kojoj će mirno i bez ometanja slobodno razgovarati. Roditelju treba omogućiti da izabere vrijeme koje mu najviše odgovara te mu ponuditi nekoliko termina. Dogovarajući vrijeme, roditelju treba reći koliko bi razgovor mogao trajati (Milanović i sur., 2014).

Razgovor je proces koji ima svoje faze: početak (uvodni dio), sredinu i kraj. Za uspostavljanje dobroga odnosa važan je uvodni dio, blaga napetost najlakše će se ublažiti uobičajenim domaćinskim ponašanjem. U glavnom dijelu razgovora iznosimo pokazatelje o djetetovu napredovanju te je dobro prije razgovora pribilježiti natuknice za svaku skupinu razvojnih zadataka (motorika, socio-emocionalni razvoj, spoznaja, komunikacija). U dokumentaciji možemo pronaći bilješke o djetetu i pokazatelje djetetova napredovanja, možemo pripremiti i pokazati likovne radove. Na kraju je dobro na neki način sažeti ono što je rečeno. Jednostavno konstatirati kako je dijete napredovalo i ponoviti što je dogovoreno. Valja dogovoriti što će se i kako podupirati i poticati u vrtiću, a što kod kuće, te način međusobnoga informiranja (Milanović i sur., 2014).

Individualnim razgovorom roditelj dobiva mogućnost za praćenje razvoja svoga djeteta u vrtiću, funkcioniranja vrtića i uvjeta u kojima raste njegovo dijete.

Odgojitelj iz individualnoga razgovora dobiva bolje razumijevanje djeteta i roditelja, njihov kućni stil, vrijednosti i način odgajanja te doznaje čemu se treba prilagoditi.

„Dobit za dijete je najvažnija.“ (Milanović i sur., 2014, str.105)

Nakon pozitivno usmjerene razmjene informacija odgojiteljica će moći kvalitetnije zadovoljiti djetetove potrebe u vrtiću jer točnije zna što mu treba. Može biti tolerantnija u poštovanju specifičnosti te produbiti emocionalnu vezu, jer bolje poznaje dijete (Milanović i sur. 2014).

5.2 Kutići za roditelje

Popularan je naziv za mjesto na kojem pisanom riječju komuniciraju odgojitelji i roditelji kutić za roditelje. To je neka vrsta otvorenoga prozora u život i rad skupine. Kutić za roditelje najčešće je pano ili ploča u dječjoj garderobi, prilagođena roditelju i visini njegovih očiju. Važan je izgled poruke koju želimo prenijeti roditeljima, tj. odraslima pa obavijest treba biti takva da je sadržaj poruke u prvom planu. Poruke trebaju biti napisane čitkim, dovoljno velikim slovima, pregledne, obuhvatljive jednim pogledom kako bi se mogle s lakoćom uočiti i pročitati.

Kutić za roditelje služi za izvješćivanje o dostignućima i osobitostima skupine, npr.:

- koliko je djece u čemu samostalno.
- kako se djeca druže, gdje, zašto...
- kako djeca rješavaju konflikte
- kako se djeca dogovaraju, razgovaraju, igraju...
- što zamišljaju, izmišljaju, u što se uživljavaju...
- koliko su spretni, sigurni u čemu...
- što su naučili i znaju: napraviti, ispričati, otpjevati, otplesati, srediti, preurediti...

Također služi za izvješćivanje o životu i radu skupine ili vrtića:

- osobna karta skupine: koliko je djece u skupini (dječaka i djevojčica), sve zanimljive i važne promjene tijekom godine
- osobna karta kuće, tj. vrtića: koliko je skupina, tko u kojoj skupini radi, tko se brine o čistoći, o zdravlju djece, tko kuha...
- promjene odgojitelja tijekom godine
- što odgojitelj s djecom radi i što će raditi
- što se od roditelja očekuje da npr. donese, skupi, napravi, savjetuje...
- povratna informacija o tome kako se iskoristilo to što je roditelj donio
- poziv roditeljima ili obavijest da neposredno sudjeluju kao organizatori, gosti u skupini...
- kamo će djeca ići na izlet, u posjet, na predstavu, izložbu, u šetnju, zimovanje, ljetovanje...
- kako nam je bilo na izletu, šetnji, izložbi...
- što će se u skupini i kako proslavljati
- što jedemo, jelovnici – stalna obavijest
- prijedlozi za rješavanje zajedničkih problema
- prijedlozi za rješavanje nekih roditeljskih dilema.

Kutić za roditelje treba biti mjesto na kojem odgojitelji grade i održavaju osjećaj poštovanja prema sebi, djeci, roditeljima i vrtiću (Milanović i sur., 2014).

5.3 Vrste roditeljskih sastanaka

„Roditeljski sastanak je najčešći oblik okupljanja i rada stručnjaka sa skupinom roditelja djece koja su uključena od institucionalnih programa.“ (Milanović i sur. 2014, str.157)

Roditeljski sastanci mogu imati različite ciljeve i odgovarajuće oblike rada, pa tako imamo:

- roditeljski sastanak predavačkoga tipa
- roditeljski sastanak oglednoga tipa
- roditeljski sastanak radi druženja djece i odraslih
- roditeljski sastanak komunikacijskoga tipa.

Roditeljski sastanci predavačkoga tipa organiziraju se zbog informiranja roditelja o posebnostima predškolskoga odgoja ili o nekim bitnim obilježjima razvoja djeteta predškolske dobi. Na te sastanke pozivaju se stručnjaci za pojedino područje rada, npr. psiholozi, pedagozi, defektolozi… ili odgajatelji. Predavači mogu biti djelatnici dječjega vrtića ili se pozivaju stručnjaci izvana. „Ti su sastanci na neki način uvijek obvezatni, tako da se na njih odazivaju roditelji prema osjećaju odgovornosti, a ne prema stvarnom zanimanju za temu.“ (Milanović i sur. 2014, str.157)

Roditeljski sastanak oglednoga tipa odgojiteljima je mnogo lakše pripremiti i održati. Cilj je sastanka pokazati roditeljima metode i sadržaje odgojiteljeva rada i omogućiti im uvid u djetetove reakcije na takav rad. Odgojitelj se na takvim sastancima osjeća kompetentno jer pred gledateljima radi ono što najbolje zna, a to i jest njegova temeljna zadaća. Roditelji su također motivirani za takve sastanke, jer vide svoje dijete i njegovu odgojiteljicu u prizorima njihove svakidašnje komunikacije. Na taj način dobivaju dragocjene podatke o tome kako se njihovo dijete ponaša i što se sve može zbivati u dječjem vrtiću.

Roditeljski sastanci radi druženja djece i odraslih također su dio vrtićke tradicije i vrlo su popularni. Odgojitelji se na takvim sastancima osjećaju vrlo kompetentno jer prikazuju ono što najbolje znaju – svoj rad s djecom. Takvi roditeljski sastanci prave su male svečanosti jer su u svezi s nekim posebnim zbivanjem, npr. odlaskom iz vrtića, ili blagdanom, dolaskom godišnjih doba... Odgojitelji ih pripremaju na temelju osobnoga znanja i iskustva i provode ih u posebnom ozračju.

Roditeljski sastanci komunikacijskoga tipa organiziraju se kako bi roditelju djeteta predškolske dobi omogućili razmjenu misli, stavova i iskustva s drugim roditeljima, kako bismo ih potaknuli na promišljanje o temama važnima za njihovo dijete i za roditeljstvo. Na taj način roditelje potičemo na promišljanje o temama važnima za njihovo dijete i roditeljstvo, te tako pridonosimo jačanju njihove roditeljske kompetentnosti. Roditeljski sastanci komunikacijskog tipa organiziraju se bez djece, a u nazočnosti obiju odgojiteljica (Milanović i sur., 2014).

ZAKLJUČAK

Važnost obitelji kao temeljne društvene zajednice u fokusu je autora različitih znanstvenih i stručnih područja. Pedagogija ranoga odgoja usmjerena je na odgojnu ulogu obitelji i predškolskih ustanova, odnosno njihovih djelatnika, u ranom i predškolskom razvoju djece. Obitelj kao temeljna društvena zajednica vrlo je dinamičan i promjenjiv sustav koji se mijenja zajedno s društvom. Obitelj ima važnu ulogu u razvoju djeteta i sve veći broj autora ističe važnost funkcioniranja cijele obitelji. U literaturi su ponuđene mnogobrojne definicije obitelji, ali s obzirom na raznolikost strukture, odnosa, funkcija, načina formiranja, nevjerojatno mnogo kombinacija pojavnosti moglo bi se reći da je svaka obitelj jedinstvena ili bi se za svaku obitelj trebalo sačiniti posebnu definiciju. Bez obzira na to što u svakodnevnom životu susrećemo obitelji s biološkim roditeljima, posvojiteljske obitelji, rekonstruirane obitelji, jednoroditeljske obitelji, izvanbračne obitelji itd. za djetetov je razvoj najvažnije i najzdravije da odrasta u obiteljskoj strukturi koja osigurava zadovoljenje svih njegovih potreba. Razvoj djeteta od rođenja do polaska u školu vrlo je intenzivan, obitelj je najvažniji sustav podrške u tom razdoblju. Osjećaj privrženosti i emocionalne veze stvorene u najranijoj dobi ostavljaju tragove za cijeli život. Odrastanjem djeteta utjecaj obitelji smanjuje se, ali nikad ne prestaje. Dijete u obitelji stječe prva znanja, vještine, navike, sposobnosti. Predškolska je ustanova uz obitelj važno okruženje u kojem je kakvoća življenja bitna odrednica odgoja i obrazovanja. Poticajno, kvalitetno okružje, obojano prijateljskim ozračjem, djetetu treba omogućiti izbor aktivnosti i sadržaja koji zaokupljaju dijete u cjelini i nudi optimalne uvjete za rast i razvoj. Partnerstvo obitelji i predškolske ustanove smješta u središte pozornosti dijete, njegovu dobrobit, potrebe i kapacitete. Obje strane imaju iste interese, ciljeve i zadaće. Partnerstvo je pružanje maksimalne potpore jednih drugima s ciljem koji su u djetetovu najboljem interesu.

Odgojiteljeva vjerovanja koja omogućuju izgradnju kvalitetnoga partnerstva obitelji i ustanove su sljedeća:

- svi roditelji imaju snove o svojoj djeci i žele najbolje za njih
- sve obitelji imaju kapacitete podupirati učenje svoga djeteta

- roditelji i osoblje ustanove trebali bi biti ravnopravni partneri
- odgovornost za izgradnju partnerstva prvenstveno pripada odgojiteljima. (Ljubetić, 2014)

U interesu je odgojitelja građenje jedinstvenoga individualnoga odnosa i daljnje unapređivanje partnerstva ustanove i obiteljskoga doma.

Ovu sam temu za završni rad odabrala iz osobnih razloga. Kao roditelj djeteta s poteškoćama u razvoju imala sam priliku iskusiti partnerstvo u pravom smislu riječi. Podrška koju sam dobila od strane djelatnika predškolske ustanove SUVAG neprocjenjiva je. Svakodnevna informiranja, educiranja, pružanje literature, savjetovanja, psihološka pomoć od velike su pomoći bile meni osobno, a i mojoj djevojčici. Iako mi se ponekad činilo da su pomaci vrlo mali ili nikakvi, svaki dan bio je mali korak naprijed. Uz mnogo truda, strpljenja, podrške cijele uže i šire obitelji, cijeloga rehabilitacijskoga tima uspjeli smo pomaknuti granice kada smo mislili da je nemoguće. Kao budući odgojitelj sigurna sam da će mi to osobno iskustvo pomoći u radu s djecom i roditeljima. Mahatma Gandhi rekao je: *Budi promjena koju želiš vidjeti.*

Svakom se od nas u životu pruži prilika da napravimo promjenu. Samo o nama ovisi hoćemo li priliku i iskoristiti. Mi smo ti koji odlučujemo.

LITERATURA:

1. Anić, V. (2003). *Veliki rječnik hrvatskoga jezika.* Zagreb: Novi Liber.
2. Čudina-Obradović, M., Obradović, J. (2003). Potpora roditeljstvu: izazovi i mogućnosti. *Revija za socijalnu politiku*, 10(1), 45–68.
3. Državni pedagoški standard, predškolskog odgoja i naobrazbe, članak 2. *http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/339617.html* Pristupljeno: 3. kolovoza 2016.
4. Janković, J. (2008). *Obitelj u fokusu.* Zagreb: et**cetera**.
5. Jurčević-Lozančić, A. (2006). Suvremene paradigme ranog odgoja – dijete, obitelj i vršnjaci. *Dijete i društvo,* 8(1), 127–137.
6. Juul, J. (2008). *Život u obitelji.* Zagreb: Pelago.
7. Klaić, B. (1983). *Rječnik stranih riječi.* Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.
8. Klarin, M. (2006) *Razvoj djece u socijalnom kontekstu – roditelji, vršnjaci, učitelji kontekst razvoja djeteta.* Zadar: Sveučilište u Zadru i Naklada Slap.
9. Leksikografski zavod Miroslava Krleže *http://www.lzmk.hr/hr/izdanja/enciklopedije/237-hrvatska-enciklopedija* Pristupljeno: 12. srpnja 2016., 25. srpnja 2016.
10. Ljubetić, M. (2007). *Biti kompetentan roditelj.* Zagreb: Mali profesor.
11. Ljubetić, M. (2011). Stabilna obitelj i poželjno roditeljstvo u kaotičnom svijetu – (moguća) stvarnost ili iluzija? (Imaju li perspektivu i/ili alternativu?). U D. Maleš (Ur.), *Nove paradigme ranoga odgoja* (str. 67–96). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za pedagogiju.
12. Ljubetić, M. (2014). *Od suradnje do partnerstva obitelji, odgojno--obrazovne ustanove i zajednice.* Zagreb: Element.
13. Maleš, D., Kušević, B. (2011). Nova paradigma obiteljskoga odgoja. U D. Maleš (Ur.), *Nove paradigme ranoga odgoja* (str. 41–66.) Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za pedagogiju.

14. Mijatović, A., (2000). *Leksikon temeljnih pedagogijskih pojmova*. Zagreb: EDIP.
15. Milanović, M. i sur. (2001). *Skrb za dijete i poticanje ranog razvoja djeteta u Republici Hrvatskoj.* Zagreb: Zrnoprint.
16. Milanović, M. i sur. (2014). *Pomozimo im rasti, priručnik za partnerstvo odgojitelja i roditelja.* Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
17. Miljak, A. (1996). *Humanistički pristup teoriji i praksi predškolskog odgoja.* Velika Gorica – Zagreb: Persona.
18. Petani, R. (2011). Odnos roditelj-dijete. U D. Maleš (Ur.), *Nove paradigme ranoga odgoja* (str. 97–124). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za pedagogiju.
19. Slunjski, E. (2008). *Dječji vrtić – zajednica koja uči, mjesto dijaloga suradnje i zajedničkog učenja.* Zagreb: Spektar Media.
20. Šagud, M. (2005). *Odgajatelj kao refleksni praktičar.* Petrinja: Visoka učiteljska škola.
21. Vujičić, L. (2011). Novi pristupi istraživanju kulture vrtića. U D. Maleš (Ur.), *Nove paradigme ranoga odgoja* (str. 209–236) Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za pedagogiju.

KRATKA BIOGRAFSKA BILJEŠKA

Zovem se Kristinka Jakopec. Rođena sam 2. siječnja 1975. godine u Zagrebu. Živim u Samoboru, u Ulici Marka Vukasovića 17. Udala sam se 1999. godine, majka sam dvoje djece.

Osnovnu školu pohađala sam u Svetoj Nedelji. Nakon završene osnovne škole upisala sam Školu za tekstil, kožu i dizajn u Zagrebu. Zaposlila sam se te sam uz rad upisala i trgovačku školu koju sam uspješno završila i stekla još jedno zvanje. Nakon nekoliko godina rada u trgovini ponuđeno mi je mjesto u odjelu financija istoga poslodavca te sam usavršila rad na računalu.

Mojoj djevojčici Justini dijagnsticiran je usporen razvoj govora u dobi od dvije godine. Kompletnom obradom dijagnosticiran joj je atipični komunikacijski razvoj te poremećaj senzorne integracije. Zatražila sam dopust radi njege djeteta s težim smetnjama u razvoju, što mi je i odobreno. Justina je bila uključena u kompleksni rehabilitacijski postupak u predškolskom odjelu Poliklinike SUVAG. Rehabilitacija je trajala četiri godine. Uz mnogo strpljenja, rada i upornosti Justina je savladala većinu teškoća te je krenula u redovnu osnovnu školu, uz prisutne manje jezične slabosti.

Nakon navedene životne situacije upisala sam Preddiplomski sveučilišni studij, Rani i predškolski odgoj i obrazovanje.

Trenutno radim u waldorfskom dječjem vrtiću „Neven“ u Maloj Rakovici na poslovima pomoćnoga radnika, kao zamjena za porodiljski dopust. Priželjkujem pripravnički staž u gradskom vrtiću „Izvor“ u Samoboru.